

NAAR SURINAME

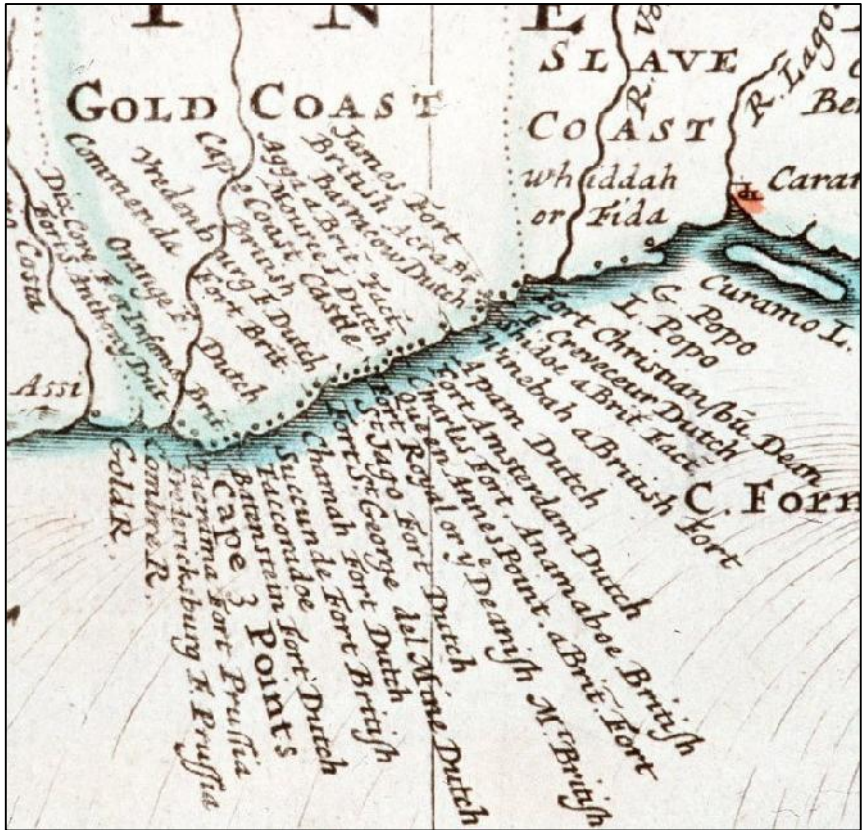
Hanno werd door de militaire commandant van ons fort aangesteld als hulpje bij het verzorgen van de slaven. Hij werd niet vertrouwd met verantwoordelijker werk. Zijn kennis en kunde waren groot en het duurde niet lang of hij gaf mij mijn eerste schrijflessen, om de verveling te doorbreken. Ik had pen en papier weten te bemachtigen. Het was niet veel, maar het was genoeg om te oefenen, zeker als je er ook nog eens de vele mijlen strand bij rekende die voor het fort lag. Schrijven in het natte zand kon eindeloos. Volgens Hanno kon iedereen leren schrijven. Als hij met zijn Arabische achtergrond de taal van de Fransen, en na enige maanden in ons fort ook die van de Nederlanders had leren spreken en schrijven, zou ik dan niet eens mijn eigen moedertaal kunnen leren schrijven? Dat overtuigde mij. Hanno leerde me ook boekhouden en diverse rekensommen, die ik bij het boekhouden nodig zou kunnen hebben. Aan hem dank ik dan ook de kansen die ik later in Suriname zou krijgen. Hij was mijn leermeester, al zou ik daar zijn meester moeten zijn.

De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden had (= in 1677) een deel van Guyana geruild voor Nieuw-Nederland en Nieuw-Amsterdam (= New York). Veel plezier hadden ze er nog niet aan gehad, want behalve dat de heren in de Republiek ruzieden over wie er de baas zou zijn, was er na de overdracht (= in 1678) een grote opstand van indianen geweest. Veel plantages waren verwoest, slaven waren weggelopen en de Europeanen woonden eigenlijk alleen nog maar in de enige stad die het gebied kende, Nieuw-Middelburg (= Paramaribo). Later (= in 1680) was er weer vrede in het land en konden er weer plantages worden ingericht. Het oerwoud had alle akkers echter weer volledig ingenomen, zodat er volop gekapt, gerooid, en opnieuw geplant zou moeten worden. Er was dan ook behoefte aan verse slaven en Europeanen die hen zouden leren wat ze op de plantages zouden moeten doen.

Toen ik voor de zoveelste keer de reis van Nederland naar de Goudkust voor mijn ogen had laten passeren, en er ook een keer met Hanno over had gesproken, werd ik mij ervan bewust dat ik een getuige was van een grootscheepse zwendel. Het leek mij beter dat mijn oude bazen niet zouden weten waar ik was, voor het geval ze nog eens aan mij zouden denken. In de zomer van 1680 kwam er slavenschap voor de kust, met aan boord de Franse edelman De Cosse en zijn Hollandse vrouw. Hij wilde een grote suikerriet-plantage in Guyana beginnen. De grond was al gekocht. Een verwoeste plantage zou nieuw leven worden ingeblazen. Het oerwoud op de rand ervan zou de komende jaren steeds verder ontgonnen worden. Een flinke lading slaven, zelf uit Afrika gehaald, zou een goedkope lading werkkrachten moeten vormen. Hij vertrouwde de slavenmarkten in de Nieuwe Wereld niet. Je kon de mensen het beste zelf uitzoeken, vond hij. Ik greep mijn kansen om uit Afrika weg te komen. Ik wist meneer De Cosse ervan te overtuigen dat ik hem zeer goed van dienst zou kunnen zijn. Ik kende als bewaker en verzorger vrijwel alle slaven en wist welke wat voor hem waren en wie te zwak waren. Mijn adviezen zouden uit kunnen komen. Met mijn kennis van landbouw en

tuinieren zou ik ook op de suikerrietplantage aan het werk gesteld kunnen worden. Mijn arbeidsduur bij de WIC zat er toch min of meer op, en ik wilde wel eens wat anders, vertelde ik hem. En als hij een goede en goedkope administrateur erbij wilde, dan moest hij ook Hanno zien te kopen.

Een kaart uit 1730 van de Goudkust, nu Ghana. We vinden hierop tal van Nederlandse forten. Helaas is onduidelijk waar onze hoofdpersoon verbleef.

Meneer De Cosse stelde mij enige moeilijke vragen, over plantenkunde en hoe om te gaan met de slaven. Ik scheen ze naar behoren te beantwoorden, want ik werd aangenomen. Zoals Hanno mij had geleerd tekende ik in mooie letters mijn naam onder een brief: Martin Balingre. Nee, niet mijn eigen naam. Het was de nieuwe naam die ik voortaan zou dragen. Martin Balingre was een ruizezoeker en een dief geweest, die op de Goudkust een nieuw leven was begonnen. Hij moest wel, het was tekenen voor de WIC of nog langer in het rasphuis zitten. Vanwege zijn goede gedrag en spijtbetuiging was hij weer helemaal vrij man en kon gaan en staan waar hij wilde. Martin Balingre en ik

hadden nooit veel contact met elkaar gehad, maar hadden ook geen ruzie. Hij had zijn leven, en ik het mijne.

We leefden ons eigen leven en pasten blijkbaar niet in dat van elkaar. Maar Martin had één eigenschap die mij nu wel goed uitkwam: Martin was dood. Een dag voor mijn bezoek aan meneer De Cosse was Martin gestorven aan een Afrikaanse ziekte en bloedspuwingen. Ik had hem zelf nog helpen begraven. Ik besloot om mijn sporen nu voorgoed uit te wissen, en een ander uitgewist spoor weer voort te zetten. Ik noemde mijzelf in contact met meneer De Cosse en nadien in Guyana Martin Balingre. De mensen wisten niet anders, en de enige die wel beter wist was Hanno, die me steunde. Op de morgen van de dag dat ik van de Goudkust vertrok zette ik een plank om het graf van Martin Balingre, met mijn naam erop. Niemand die mij nu nog zou gaan zoeken. Als ze vanuit Holland naar me zouden gaan vragen, kregen ze te horen dat ik dood was. Wie naar Martin zou vragen, zou van de commandant van het fort horen dat hij naar Suriname was vertrokken, nadat hij wegens goed gedrag alle vrijheden had gekregen. Zo was het en zo zou het moeten gaan.

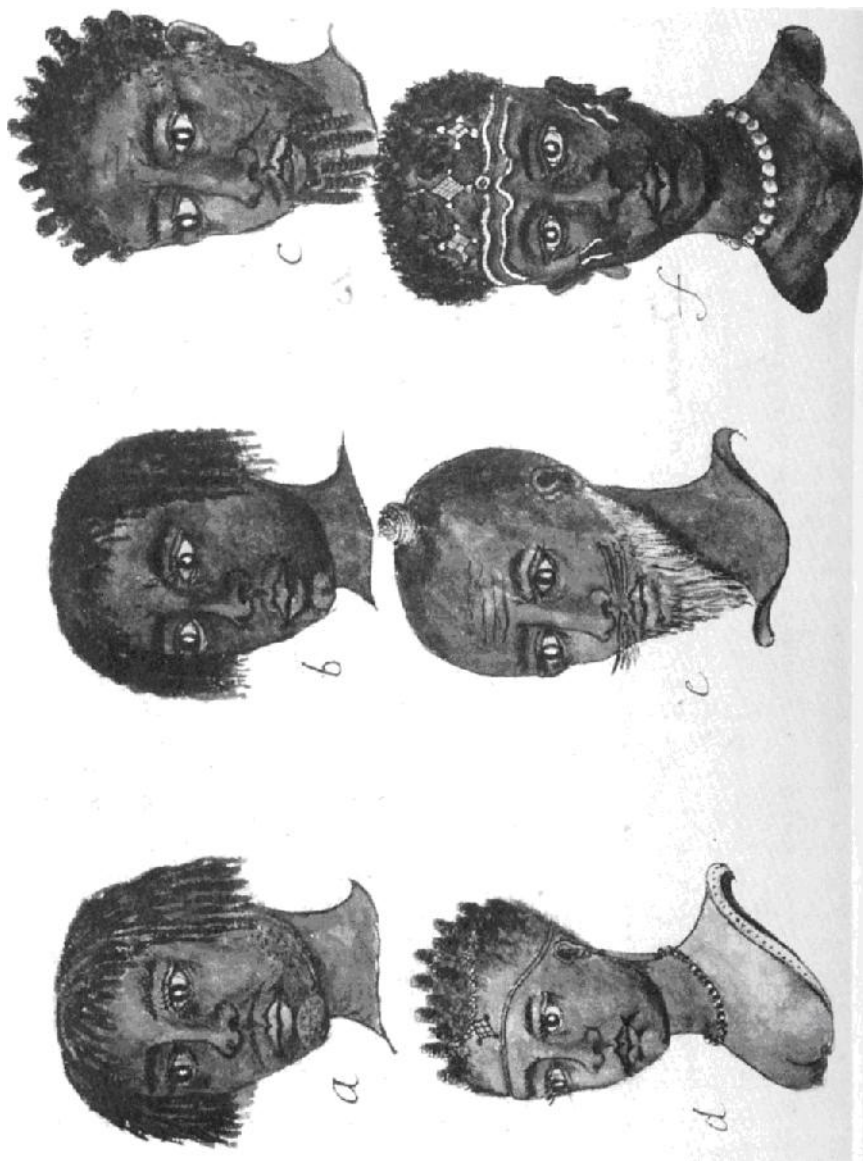
Meneer De Cosse deed zijn zaken. Twee weken later dobberden we met een zacht windje de oceaan op. Op de lage tussendekken lagen man aan man en vrouw aan vrouw zoveel slaven, dat ze bijna van het schip af stonken. Regelmatig ging er eentje dood, en werd overboord gezet. Ik had met Hanno een plaatsje op het dek van de bemanning gekregen, maar mocht regelmatig met Hanno in de kamer van de officieren komen. Dan legde meneer De Cosse de kaart van Suriname en een plattegrond van zijn plantage op tafel. We bedachten we wat we allemaal zouden doen, als we eenmaal de Suriname-rivier opgevaren waren. Mon Désir, Mijn Verlangen, stond er met mooie gekrulde letters boven de kaart geschreven. Zo zou de plantage gaan heten. Dit verlangen van meneer De Cosse werd ook mijn verlangen, en dat van Hanno. We fantaseerden over het werk, de opbrengsten, en wat we nog meer zouden kunnen bedenken bij de mooie tijd aan de Suriname-rivier, die ons zou staan te wachten. Mevrouw De Cosse, Bertha Wilhelmi heette ze eigenlijk, zat mee te fantaseren en mee te genieten. In haar schoot droeg ze haar eerste kind. We genoten van ons samenzijn. Tot we weer naar onze eigen slaapmatten moesten. Er hoorde verschil te blijven.

Hanno en ik waren vrijgesteld van al het werk dat met het schip en de reis te maken had. We besteedden veel tijd op de lage tussendekken, waar de slaven waren. Eigenlijk was daar van alles te weinig wat er veel moest zijn, en van alles te veel wat er weinig zou moeten zijn. Te weinig frisse lucht, te weinig bewegingsruimte, te weinig eten, te weinig plezier, en teveel ziekte, teveel doden, teveel stank, teveel agressieve mensen en teveel ellende. De meeste slaven schikten zich wel in hun lot, maar enkelen trachtten een held te zijn, en vielen de bewakende soldaten aan. Ze werden afgeschoten en overboord gezet. We hadden eigenlijk te weinig voedsel voor de hele groep voor de hele reis, maar dat was geen probleem, zei meneer De Cosse. Er stierven er

onderweg altijd zoveel, dat je niet teveel voedsel mee moest nemen, want dat kostte alleen maar geld. Hanno kon met de meeste slaven spreken, doordat hij hun taal kende, of tijdens de reis de beginselen daarvan leerde van de slaven zelf. Zo konden we met hen praten, en hen duidelijk maken wat er ging gebeuren.

Dat ze naar een vreemd land zouden gaan, en daar werk zouden doen dat ze niet kenden, dat maakte hen onrustig. Toen er ook nog dolfinnen langs zij van het schip gezien werden, en enkelen riepen dat er boze geesten op hun weg gekomen waren, nam de onrust zo toe dat ook de gebruikelijke zweep niet genoeg meer was. Toen op een avond zoveel agressie onder dek gevonden werd, dat de scheepssoldaten bang waren voor een slavenopstand, wees Hanno mij op de grote hoorn, die ik bij mijn vertrek uit het fort in mijn scheepskist had gestopt. De grote hoorn waarmee de Geest aangeropen werd, om voorspoed te brengen. Hanno had uit het fort een handtrommel meegenomen, gemaakt door een van de aldaar verblijvende slaven. Hanno liep voor me uit, toen ik afdaalde naar het tussendek. Hij trommelde, in een mysterieus ritme, dat zei dat er iets bijzonders ging gebeuren.

Het werd stil, daar beneden. Een geladen, afwachtende stilte. Ik volgde met de grote hoorn. Ik blies, langgerekte lage tonen. Ik zocht naar een ritme, waarin Hanno me volgde met de trom. Hanno riep iets in een vreemde taal. Hij wees de slaven erop dat ze niet bang hoefden te zijn, want de Geest van hun land, hun voorouders, hun voorspoed, ging met hun mee. Het werkte. Die avond was het heel stil aan boord. Die nacht sliep iedereen diep, na een spannende dag van geladen momenten. Hanno en ik zijn daarna nog regelmatig met trommel en hoorn naar beneden geweest. In de woorden van de slaven werden wij de tovenaars, die hen zouden leiden en die hun Geest aan zouden blijven roepen. We hadden zo de machtspositie gekregen, die we op de plantage goed zouden kunnen gebruiken. De slaven wisten wie hun meester was.

Enkele originele portretten van slaventypen van de Goudkust uit 1679.